

Küçük Prens Adlı Yapıtta Çocuk Benlik ve Sözellik

Pınar KIZILHAN¹

Öz

Antoine de Saint Exupéry tarafından 1943 yılında yazılan, “Küçük Prens” adlı yapıt, çocuk benlik ve yetişkin benlikle sürdürülebilir bir diyalogun önemine dikkat çeker. Öykü, çocuk ve yetişkinin birbirlerini saygıyla dinleyebilmesinin insan ilişkilerinin temelini oluşturan bir güç olduğu gerçeği üzerinedir. Öyküde, görünenin özündeki saklı değeri, yüreğiyle görebilenlerin, kendini ve başkalarını tanıyabileceği varsayılır. Öykü bu varsayımı eleştirel ve gerçek yüce gönüllü bir üslupla dile getirirken, çocuk ve yetişkin benlik özne rolünü üstlenirler. Çocuk benliğin (Küçük Prens) sözel ve imgesel evreni, yetişkin benliğin olumlu bir temsili olarak (öykünün anlatıcısı/pilot) tarafından desteklenir. Küçük Prens ve öykünün anlatıcısı tarafından, yalnızca kendi çıkarlarının peşindeki büyüklere dair gözlemleri okuyucuya hiciv yoluyla aktarılır. Pilot, öykünün başlangıcında, yetişkinlerin hayal gücünden yoksun olduğunu, çocukken öğrenmiş biri olarak, kendisini tanıtmaktadır. Küçük Prens, başka gezegenlerde tekdüze yaşamlar süren yetişkin benliklerle karşılaşır. Bu çalışmanın amacı, “Küçük Prens” adlı yapıtta, çocuk benliğin, sözel ve imgesel evreni yoluyla yaşama bakış açısını analiz etmektir. Çebi (2006) tarafından “Çocuğun Evrenine Girmek,” “Büyüklerin Dünyalarını Açığa Vurmak” ve “Sevginin Emek Olduğunu Vurgulamak” olarak belirlenen üç temaya bağlı kalınarak, alt kategoriler ve önermeler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, açık fikirli ve ilgili çocuk benliğin, ancak sözel ve imgesel anlam evreninin desteklenmesiyle sağlıklı bir yetişkin benliğe ve bilgelige ulaşabildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Benlik, Yetişkin Benlik, Öykü Temelli Öğrenme, Doküman İncelemesi, Sürdürülebilir Diyalog, “Küçük Prens.”

Self and Verbalism in the Novella Titled Little Prince

Abstract

The novella “Little Prince” written by Antoine de Saint Exupéry in 1943, points out the importance of a sustainable dialogue between the child self and the adult self. The story is about the reality of the fact that the child and the adult are able to listen to each other with respect, is the very power which constitutes the foundation of human relations. It is assumed that the people who can see the value hidden in the essence of the appearance through their own hearts are able to get to know their own selves and of the others. While the story narrates this assumption using a critical and benevolent wording, both the child and adult selves assume the role of the (*main*) subject. The verbal and imaginary universe of the child self (i.e. Little Prince) is supported by a positive representation of the adult self (i.e. Pilot/Narrator). The observations made by the Little Prince and the narrator about the adults who are interested only in their own interests, are told to the reader through satire. At the beginning of the story, the Pilot introduces himself as someone who noticed that adults lack imagination when he was just a kid. Little Prince encounters with adult self personalities who live monotone, dull lives on other planets. The aim of this study is to analyse the viewpoint of the child self, narrated in the novella “Little Prince”, towards the life itself by way of his own verbal and imaginary universe. Çebi (2006) developed sub-categories and suggestions based on three themes that are determined as “Stepping in to the Child’s Universe”, “Uncovering Adults’ Own Realms” and “Emphasizing that Love is to Make Effort”. As a result, it is concluded that an open-minded and concerned child self can achieve a healthy adult self and wisdom only by being supported in the verbal and imaginary semantic universe.

Key Words: child self, adult self, story based learning, document analysis, sustainable dialogue, “Little Prince.”

Atıf İçin / Please Cite As:

Kızılhan, P.(2023). Küçük Prens adlı yapıtta çocuk benlik ve sözellik. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(4), 1344-1360. doi:10.33206/mjss.1320942

Geliş Tarihi / Received Date: 29.06.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 02.09.2023

¹ Dr. - Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, p.leibniz.k@gmail.com,

 ORCID: 0000-0001-6803-0183

Giriş

Çocuk Benlik

Çocuk, yargılardan arındırılmış düşünsel etkinliğe, hayal gücüne, meraka, güvene önem veren bir etkileşim çevresine gereksinim duyar. İnsanların, yerleşik kanılarla (*doksa bilgisi*) yaptıkları değerlendirmeler çoğu zaman aldanma ve aldatmaya yol açabilir. Oysa çocukların sorgulamaya dayalı tutumları ilginçtir, üstelik övgüye değer bir özelliktir. Çocukların bilinçli olarak teşvik edildiklerinde, yaşam, doğa, gidışat, insanla ilgili sorulara ilgili oldukları görülmektedir (Matthews, 2000). “Küçük Prens” (*Le Petit Prince*) adlı yapıtta, bir çocuğun ebeveyn ya da öğretene (*loco parantis*) olmaksızın kendi deneyimleri yoluyla düşünmeyi, öğrenmeyi, sevmeyi, hissetmeyi, sorumluluğu, ahlaksal tavrı, arkadaş edinmeyi, dostluğu, farklı gezegenlerdeki yolculuğunda yetişkinlerin dünyalarındaki paradoksları kaleme alır.

Bireyde dış ve iç dünyayı algılayan, dış dünyanın koşullarıyla bireyin iç dünyasındaki istekleri, yasakları değerlendiren, çevreye uyum yapılmasını sağlayan tüm işlevleri içeren soyut bir kavram olan benlik, kişinin dış ve iç dünyanın gereklerini, gerçeklerini tanımamızı, bunlara göre davranmamızı sağlayan işlevlerin tümüdür. Özerklik duygusu, girişim duygusu, sorma, bilme güdüsü benliğin gelişiminde birbirinden ayrılmaz üç öğedir (Öztürk, 2006). Eric Berne (1961) danışanlarıyla yaptığı görüşmelerde her insanda; ana-baba, yetişkin ve çocuk benlik olmak üzere üç benlik durumun var olduğunu gözlemiştir (akt., Akkoyun, 1995). Dolayısıyla çocuğun gereksinim duyduğu benlik özerkliği iletişim ile desteklenebilir, yaşam anlamını en çok iletişim yoluyla bulabilir (Akkoyun, 1995; Freire, 2014; Koç, 2005; Maury, 2008). Bireyin diğer bireylerle empati kurma gücüne sahip olması ve gerektiğinde empati kurmayı istemesi için, ana-baba, yetişkin ve çocuk benlik-durumlarını yani kişisel rollerini, yetişkinin denetiminde dengeli şekilde kullanabiliyor olması gerekir Diğer bir ifadeyle, bireyin sergilediği empatik bir davranışta, bu bireyin sahip olduğu üç benlik-durumlarının payı vardır. Yani ana-baba, yetişkin ve çocuk benlik durumlarına yeterli düzeyde sahip olmayanlar ya da üçüne de sahip oldukları halde bunları yetişkinin denetiminde dengeli şekilde kullanamayanlar, karşılındakilerle empati kurmayı ya istemezler ya da isteseler bile beceremezler (Koç, 2005). Yetişkin bir kişi, ebeveyn ve çocuk benlik durumlarının işbirliğini kullanabildiğinde; olgunluk, bilgelik, demokratiklik gibi bütünlüğe bir yetişkin benlik ortaya çıkacaktır (Akkoyun, 1995).

Sözel Dünya Nedir?

Sözellik, insanların okuma yazma ile tanışmadan önce, kalıplaşmış deyişler, imgeler, tekrarlanan sözcükler ve söylencelerden yararlanılarak bireyde kararlılık yaratan bir grup etkinliğidir, okuryazarlığın vazgeçilmez başlangıcı kabul edilen dönemdir. Sözellik, ritimleri, sesin tonlarını ve perdelerini, yani yazıda ifade bulan tüm öğeleri barındırır. İnsanlığın sözlü dünyası, okuryazarlığa giden yolda ilerlemiş ancak elektronik aygıtlarla tıkanmıştır. Çocukların gittikçe azalan bir bölümü, günümüzde sözel ifade gücünü yaşayabilmektedir. Karşısındakine birbirini yineleyen soru sorma sözelliğin özünü oluştururken, elektronik çağ, insanın okuryazarlığa hazırlayan sözel ifadeyi pekiştirme gücünden uzaktadır. Bu durum çocukların, sözel dünyasının gelişimini sınırlayacağından, iyi bir okuryazarlığa hazırlanmasında geri kalmasına neden olabilir. Çocukluğun meraklı ve ilgili doğası çoğu zaman çocuğu sarmalayan kültürle çatışma içine girer. Çünkü çocuk toplumsallaşma sürecinde dil öncesi benliğinden vazgeçmek zorunda bırakılır (Sanders, 2016).

Piaget (2017) çocuğun ilk olarak egosantrik dil, ardından doğaçlama dil ve son olarak toplumsal dilin geliştiğini belirtir. Çocuğun olgun bir toplumsal dil düzeyinde düşünüp konuşabilmesi için gerekli sözel kontrol, doğru anlaşılma, soyut düşünme aktarımı gibi yetenekleri ortak bir yüzey olan diyalogla gelişebilir. Çünkü diyalog kuran çocuk, nesnellik ve karşılıklılık ilkesi gereği başkalarının özel bakış açısını kabul eder (Maury, 2008). Sanders’a (2016) göre, okuryazarlığın temelini sözlü düşünce dünyası oluşturur. Okuryazarlığın, sözellekle ilişkisinden iki şekilde söz edilebilir: İlk olarak, sözellik, okuma yazmanın bilinmediği dönemlere öyküler, masallar aracılığıyla oluşur, insana zengin bir deneyim kazandırır. Bu ise çocuğun en çok gereksinim duyduğu şeydir. İkincisi, modern yazılı kültürlerin yitirdiği bir kavram olan bilge insan konumu sözlü kültürlerde masalcılardır. Sanders’a (2016) göre sözellik, bir çocuğun yargılanma ya da kınanma korkusu yaşamadan imgelemine geliştireceği, doğaçlayabildiği bir prova sahnesidir. Sözellik, çocuklarda imgesel düşünmeyi de destekler. Karşısındaki kişiyle doğaçlama, sözünü keserek öteleme yapma, tartışmayı derinleştirme, yineleme sözelliğin özünü oluşturur. Oyun, gösteri, doğaçlama, eğlence çocukların sözellekte yaşadığı deneyimlerdir. Çocuğun, okuryazarlığı benimseyebilmesi için, sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen sözelliği tam olarak yaşayabilmesi gereklidir (Sanders, 2016).

Sokratesçi perspektiften ifade edilen “sanı bilgisi”ni Philips (2000) de destekler nitelikte yetişkinlerin, bir şeyleri fazlasıyla bildiğini sanmaları, onlarda, çocukluğa özgü sözel canlılığın ve yenilikçiliğin ya hiç var olmadığına ya da kaybedildiğine dikkat çekmektedir. Yazara göre, yetişkinlerin özgün bir şeyler yaratma olasılığı, çocuklara kıyasla daha düşük oranda gözlenir. Bu nedenle çocukluktaki öğrenmeye açıklık eğilimi güçlendirilmeli, çocuğun sözel canlılığı zenginleştirilmelidir. Çocuğun ilgi ve yetenekleri eğitim sistemi veya baskın kültürle çoğu zaman çatışma içinde olabilir. Arnheim’e göre (2021) eğitim sistemi, hâkim disiplinlerin öğrenilmesine dayalı olduğu sürece ilkökul birinci sınıftan itibaren çocukların duyuları, eğitsel statüsünü yitirmeye başlamaktadır. Ne yazık ki bu bakış, çocukluk yaratıcılığını körelten durumlardan biridir. Çocukların çizdiği resimler, duysal dünyanın yoğun gözleminden kaynaklanmaktadır. Bir çocuk, oldukça soyut birkaç kare, oval ya da düz çizgi sayesinde bir insan figürünün ya da bir ağacın karakterini yakalayabilir. Freud, çocukların kendi kendini eğitmesini, yetişkinlere rağmen öğrenebildiklerini savunmaktadır. Freud, bu aşamada bir dizi ilgi çekici soru ile eğitimcileri yüz yüze bırakmaktadır (akt., Philips, 2000): Eğer, yetişkin benliklerimizi, çocuk benlik olarak kursaydık, şeylere ve insanlara yönelik ilgimiz neye benzerdi?

Çocuk benliğinin yapıttaki temsili Küçük Prens, yüreğini meşgul eden konularda eleştirel düşünür. Giderek özerkleşen çocuk benlik, sözel canlılığını destekleyen Pilotla bir başka ifadeyle çocuk benliğinin olumlu temsili yetişkin benlikle karşılaşır. Pilot, çocuk benlikle uyumlu, dengeli bir iletişim kurar ve sürdürülebilir diyalog gelişir. Günümüz evrensel gerçekliği hakkında geçerliliği olan konulara; sorumluluk alma, başkası için yararlı işleri önemli ve öncelikli işler olarak görmeyi konu alması itibarıyla eleştirel düşünmeyi desteklemektedir. Bu bakımından özellikle ilkökul ve ortaokul öğretim programları açısından Küçük Prens (çocuk benlik) karakter erdemleri sorgulanıp sahiptir. Arkaik insan duygularını içeren Gılgamış Destanı’nda da Kral Gılgamış (Gılgamesh) bilgelik yolunda iz sürmüştür. Doğa, bilgelik ve insanlığa bakış, kral Gılgamış için kusursuz olmalıdır. Birbirlerine hep bilgelikle rehberlik eden yakın arkadaşı Enkidu’nun ölümü karşısında kederlenen Gılgamış, ölümsüzlüğün, bilgelik ve sevgi olduğuna karar vermiştir. Bu yönüyle, Küçük Prens’in gezegenini sevgiyle koruma çabası Gılgamış Destanı ile de ortak bir tema içermektedir. Eğer insanlar araştırmacıysa ve ontolojik yetileri insanlaşmaysa yaşamdaki çelişkileri görebilir ve kendi özgürleşmeleri için mücadele edebilir. Freire’ye göre (2014) hiç kimse, ötekileri, engellerken, gerçekten insan olamaz. Bencilce daha fazlasına sahip olma tutumu, insandışlaşmanın bir başka biçimidir. İnsani varoluş, insanca var olmak dünyayı ve ona ilişkin problemleri birlikte dönüştürmektir.

Doküman Hakkında Bilgi: Prens (Le Petit Prince) Konusu

Antoine de Saint Exupéry’in 1943 yılında yazdığı “Küçük Prens” (*Le Petit Prince*) adlı yapıt, okuyucuya kendi gezegeninin tek sakini olan bir çocuğun deneyimleri yoluyla; sevmeye, bağ kurmaya, sorumluluğa, ahlaksal tavra, arkadaş edinmeye, dostluğa; değerli değerler üzerine kurulu bir yaşama bakışını sunar. Küçük Prens farklı gezegenlerdeki yolculuğunda ise karşılaştığı yetişkin benliğinin; ısrarcı, tekdüze, saçma çelişkilerine dair izlenimleri hiciv eder. Küçük Prens’in dostlar bulma, çok şey öğrenme çabası, doğru kanı, iyi huylar, erdemler üzerine arayıştır. Öykü, pilot olarak yaşamını sürdüren yazarın, altı yaşında bir çocukken boa yılanlarının avıyla ilgili okuduğu bir gerçekliği, resmetmesi ve çizimi hakkında büyüklerin yorumlarını aktarmasıyla başlar. Pilotun, Sahra çölünde geçirdiği bir kaza sonucu Küçük Prens ile tanışacağını öğreneceğiz. Öyküde, Küçük Prens ile ilgili bölümler; Küçük Prens’in çevresindeki altı gezegene yeni şeyler öğrenmek için çıktığı yolculuğu, orada gördüğü tuhaf büyüklerin, saçma uğraşlarına tanık olduğu ve bu kişilerle geçen diyaloglarıyla devam eder. Öykü, son gittiği yedinci gezegen olan Dünya’ya inişinin yıldönümünde, Sahra Çöl’ünde ölüm kalım meselesiyle uğraşan Pilotla birlikte geçirdikleri sekiz günlük anıları ve ayrılmalarından sonra pilotun, Küçük Prens’e duyduğu büyük sevgiyi ifade edişi biçiminde kurgulanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Antoine de Saint-Exupéry’nin “Küçük Prens” (*Le Petit Prince*) adlı yapıtında çocuk benliğinin sözel ve imgesel evrenine ilişkin öğeleri eğitbilimsel göstergeler ışığında çözümlenektir. Bu amaçla başlıca aşağıda belirtilen şu araştırma sorusuna yanıt aranacaktır:

1. “Küçük Prens” adlı yapıtta eğitbilimsel göstergeler ışığında çocuk benliğine ve çocuk benliğinin sözel imgesel evrenine ilişkin başlıca tema/temalar nelerdir?

Tanım: Eđitbilimsel göstergeler; yazınsal bir yapıtta okuyucuyu derinlikli dūřündürüp çok yönlü bir bakış açısına yönelterek onun anlağının yeniden yapılanmasına kaynaklık oluşturan örgütlü anlatım biçimleridir (Çebi, 2006).

Araştırmanın Önemi

Bu yapıtın seçilmesinin nedeni ilk olarak, araştırmacı tarafından yürütölen “Eđitimde Etkin Öđrenme” adlı seçmeli derste, çocuk benliğe özgü diyalogun nasıl olabileceğini ele almak ve anlamak amacıyla öykü temelli öğrenmeye dayalı ders materyallerinden biri olarak kullanılmasıdır. İlgili deneyim, dersteki tartışmalar ve yapıtın bir ders materyali olarak kullanılması nedeniyle eserin sistematik bir biçimde analiz edilmesi ihtiyacını ortaya çıkmıştır. İkinci bir neden ise “Küçük Prens” adlı yapıtta geöen çocuk benlikle ilgili alanyazında yeter sayıda çalışmanın olmamasıdır. Bu araştırmanın bulgularının önemli olabileceği dūřünölmektedir. Ayrıca, araştırmanın değerler eğitimi program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı dūřünölmektedir. Son olarak, sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarına başvurulacak bir kaynak olması açısından araştırma bulguları önemli olabilir.

Yöntem

Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan “durum çalışması” temel alınmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan durum, çocuk benlik ve yetişkin benlikle dengeli bir diyalogun nasıl kurulacağı durumudur. Durumlar, çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir: Bireyler, kurumlar, gruplar veya ortamlar gibi. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği, bir ya da birkaç durumun derinliğine ve ayrıntılı araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenlerin bütöncöl bir yaklaşımla araştırılarak ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Amaç genelleme yapmak değil, geömişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimleyip yorumlayabilmektir (Yıldırım ve şimşek, 2016). Bu araştırmada da Küçük Prens adlı kitap derinlemesine incelenmiştir.

Araştırma, öykü kitabının incelenmesi biçiminde yürütöldüğünden nitel araştırma yöntemlerinden “doküman analizi” kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, öğrenci ve öğretmen ders kitapları eğitimde kullanılan başlıca dokümanlardır (Yıldırım ve şimşek, 2016).

Doküman analizinin gerçekleştirilebilmesi için Küçük Prens adlı öyküyle ilgili yapılan taramada; “Küçük Prens Üzerine Bir İnceleme” (Zeytinöđlu,1979); “Küçük Prens’te Eđitbilimsel Göstergeler” (Çebi, 2006) adlı makaleler mevcuttur. Direk (2016) tarafından “Küçük Prens Üzerine Dūřünmek” adlı çalışmada ise bu öykünün çocukları dūřünmeye yönelten zengin felsefi açılımlara olanak tanıdığı, bu yapıtın sevgi, dostluk ve insan haklarına kadar uzanan geniş bir kavramsal tabana oturduğu belirtilmektedir. Literatür taramasında ayrıca “Küçük Prens Kitabının Yorumbilimsel ve Eđitim Sosyolojisi Açısından Analizi” (Dođan, 2016); “Küçük Prens’te Anlatısallık” (Mumcu, 2018) adlı çalışmaların mevcut olduğu görölmüştür. Karşılaştırmalı edebiyat alanında Sarıca (2020) tarafından “Gerçek ve Hayalin Sınırlarında İki Roman: “Küçük Prens ve Genç Prens’in Dönüřü” adlı makalede; Gérard Genette’in anlatı kuramı ve A. Julien Greimas’ın göstergebilimsel özömlleme modeli ışığında her iki romanın oluşturduğu anlam evreni ve yüzey yapıdan hareketle derin yapı özömlenmiřtir. Bu araştırmada ise Küçük Prens adlı öykü, “çocuk benlik” ve “çocuğun imgesel ve sözel evreni” kavramları açısından analiz edilmiştir.

Rıfat İlgaz, Muzaffer İzgü, Dursun Akam gibi öğretmen yazarlarımız öykülerin ve şiirlerin eğitimdeki etkisini bilimsel açıdan değerlendiren öğretmenlerdir. Alanyazında göröldüğu gibi öykülerin, öğrencilerin toplumla paylaşabilecekleri bilgiler içermesi öykülerin, öğrenme açısından bilimsel işlevini açıklar (Jonassen ve Hernandez-Serrano, 2002; akt. Yiğit, 2007). Öykü Temelli Öğrenme, öykülerin gücünü, eğitsel içeriğin anlamlı bir taşıyıcısı olarak kullanır. Öykü, bir anlam vericidir. Bu anlamda, öğretim programı ve öğrencilerin motivasyonu için de vazgeçilmez bir özelliktir (Letschert, 2006; akt. Güney, 2019). Öykü tabanlı öğrenme olarak da alanyazında adı geöen bu yaklaşım öğrencilere gerçek problemlerle ilgilendikleri hissi vermektir (Güney, 2003). Bu çalışmada öykülerin öğrenme açısından bilimsel işlevinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından öykünün bilimsel işlevine yoğunlaşmak için; “Öykünün konusu nedir?”, “Öykünün özgün yönü nedir? “Öykü neden kült bir eserdir?” “Öykü günümüz evrensel gerçekliği hakkında ne söylemektedir?” “Öykü, etik bağlamda ne/nelere dikkat çekmektedir?” gibi sorular üzerinde planlı ve uzun süre çalışılmıştır.

Belirtilen bu sorular ışığında, Çebi (2006) tarafından “Küçük Prens’te Eğitbilimsel Göstergeler” adlı çalışmada belirlenmiş üç temaya dayalı alt kategoriler ve bilimsel önermeler geliştirilmiştir. Bu makalede yazar tarafından yapılan çıkarımlar ya da geliştirilen önermeler; çocuk benlik, ebeveyn benlik, yetişkin

benlik, görsel düşünme gibi alanyazın terimlerini içeren yordayıcı, açıklayıcı, genelleyci, betimleyici ifadelerdir. Ayrıca Öykü Temelli Öğrenme yöntemi, bu makalenin yazarı tarafından Bologna Ders Yönetim Sisteminin de önerdiği bir seçenek olduğundan, öğretim yöntemi olarak öğretmen adayları ile gerçekleştirilen derslerde kullanılmaktadır. Bu yöntemin öğretmen adaylarına şu yönden yararlarının olduğu gözlemlenmektedir: Öğretmen adaylarının, alana özgü terminolojiyi profesyonel olarak kullanmalarını desteklemesi, yapılandırıcılık öğrenme yaklaşımına uygun ders içeriği geliştirebilmeleri, sınıf öğretmenlerinin eğitim durumlarını düzenlerken ilkökul öğrencilerini derse güdüleme, dikkat çekme stratejileri konusunda kendilerini geliştirmeleri, doğru yargılama gücünün gelişebilmesi, önyargılardan uzaklaşmaları ve çocuk benliğe duyarlı, onunla dengeli ve sağlıklı bir iletişim kuran bir yetişkin benlik olarak farkındalıklarının artırılması açısından yararlı olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bu makale, öğretmen adaylarının genel kültür ve meslek bilgisi yeterliliklerine katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu bilgiler ışığında, eğitimsel göstergelerin çözümlenmesinde öncelikle öyküdeki çocuk benlik, çocuk benliği dışı vuran yetişkin benlik, çocuk benliğe aşına olmayan yetişkin benliğe ilişkin sözcük, cümle, resim, eskizler ve paragraflar temel alınarak kodlar oluşturulmuştur. Bu ileti birimlerine dayalı olarak geliştirilen kodlarla ilgili kavramlara ulaşılmıştır. Elde edilen bu kavramlar, bir üst tema altında birleştirilmiştir. Çebi (2006) tarafından “*Küçük Prens’te Eğitimsel Göstergeler*” adlı yapılan çalışmada üç eğitimsel gösterge öne çıkmıştır. Bunlar sırasıyla; “Çocuğun Evrenine Girmek,” “Büyüklerin Dünyalarını Açığa Vurmak” ve “Sevginin Emek Olduğunu Vurgulamaktır.” Bu çalışmada, Çebi (2006) tarafından belirlenen üç temaya bağlı kalınarak araştırmacı tarafından kategori, kodlar ve yazar tarafından önermeler oluşturulmuştur. Araştırma, sözü edilen bu kavramlarla sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada, “çocuk benlik,” “çocuk benliği unutmayan yetişkin benlik,” “çocuk benliği unutan yetişkin benlik” temel olarak kabul edilmiş ve çözümlene ölçüğü oluşturulmuştur. Çözümleme ölçüğünün oluşturulmasında aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir:

- i. Temel kategorilerin altında hangi konuların inceleneceğini belirlemek için alanyazın taraması yapılmıştır. “Çocuğun evrenine girmek” (Çebi, 2006) temasına dayalı olarak iki kategori belirlenmiştir.

Kategori 1: Çocuk Benliğinin Sözel Dünyasını Güçlendiren Öğeler

Kategori 2: Çocuk Benliğinin Yönlendirilmemiş (Örtük) Düşünme Biçimi

- ii. Birinci kategori için öncelikle şu tanıma ulaşılmıştır. Sözel ifade becerisi, okuryazarlığın temelini oluşturan sözlü düşünce dünyasıdır (Sanders, 2016). Bu bilgidan yola çıkarak Kategori 1’e ilişkin “*Küçük Prens’in sözel dünyasını güçlendiren öğeler nelerdir?*” sorusu sorulmuştur.
- iii. İkinci kategori için şu tanıma ulaşılmıştır. Tin-çözümlemeciler, yönlendirilmiş (belirtik) düşünme ve yönlendirilmemiş/örtük (austistic) düşünme olmak üzere düşünmenin iki temel biçimini ayırt ederler. Yönlendirilmemiş düşünme doğrular kurgulamaz, kendini anlatmada dolaylı yöntemlere başvurur, kendini biçimlendiren duyguları, simgeler ve söylemler aracılığıyla açığa vurur. Çocuklar, yönlendirilmemiş (örtük, imgesel) düşünmeye eğilimlidir (Çebi, 2006). Çocukluğun sözü edilen bu düşünme biçimi ve benlik gelişimi onların karar alma süreçlerine katılımını sağlayabilir. Bu bilgidan yola çıkarak yapıtta Kategori 2’ye ilişkin “*yetişkin benlik, çocuk benliğinin yönlendirilmemiş (örtük) düşünme biçimine dair duyarlılığa sahip midir?*” sorusu sorulmuştur.
- iv. Temel kategorilerin altında hangi konuların inceleneceğini belirlemek için alanyazın taraması yapıp “Büyüklerin Dünyalarını Açığa Vurmak” (Çebi, 2006) temasına dayalı olarak iki kategori belirlenmiştir.

Kategori 3: Büyüklerin Çocukları Dinlememesi

Kategori 4: Yetişkinlerin Tekdüzeligi

- v. Üçüncü kategori için şu tanıma ulaşılmıştır. Her insanda; ana-baba, yetişkin ve çocuk benlik olmak üzere üç benlik durumunun varlığı söz konusudur (Berne, 1961, akt., Akkoyun, 1995). Bu bilgidan yola çıkılarak, Kategori 3’e ilişkin “*Yetişkinler, üç benlik durumunu dengeli ve uyumlu kullanabiliyor mu?*” sorusu sorulmuştur.
- vi. Dördüncü kategori için şu tanıma ulaşılmıştır. Çocuk benlik, çocukluk çağı içerisinde fiziksel algı, zihinsel ve psikolojik yapıyı da içine alan çocuğa özgü özelliklerin tümü (Öztürk, 2006).

Bu bilgiden yola çıkılarak, yapıtta Kategori 4'e ilişkin "yetişkin benlik çocuk benliğin özzerk gelişimine duyarlı mıdır?" sorusu sorulmuştur.

- vii. Temel kategorilerin altında hangi konuların inceleneceğini belirlemek için alanyazın taraması yapıldıktan sonra "Sevginin Emek Olduğunu Vurgulamak" (Çebi, 2006) temasına dayalı olarak şu tanıma ulaşılmıştır: Çocuk, yaşamına iyilik, sevgi ve adalete inanarak başlar. İnsanların çoğunda bu inanç küçük yaşta yıkılır. Yıkılan her zaman yaşama, yaşamın güvenilir olmasına, onun verdiği güvenceye duyulan inançtır. Her çocuğun bir dizi düş kırıklığına uğradığı elbette doğrudur; ama önemli olan bu düş kırıklığının kesinliği ve yoğunluğudur. Kişinin inancının yıkılmasına tek bir olaydan çok, küçük küçük birçok deneyimin birikmesi yol açar. Yaşam sevgisi, bütün bir eğilimi, bütünüyle yaşama biçimini gösterir. İnsancı felsefenin çeşitli uyarımlarının ardında yaşam sevgisi yatar. Çocukta yaşam sevgisinin gelişmesi için en önemli koşul "yaşama sanatı"nı öğretecek bir önderin varlığı gibi onun yaşamı seven insanlarla birlikte olmasıdır (Fromm, 1990). Bu bilgiden yola çıkarak şu soru sorulmuştur. *Çocuğun evrenine özgü olarak çocuk benlik açısından sevgi nedir? Sevgi nasıl yaşamır?*

Verilerin Çözümlemesi

Eğitbilimsel göstergelere dayalı yapılan çözümlemenin ilk aşaması olan kodlama, veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (sözcük, cümle, paragraf) isim verilmesidir. İkinci aşama olan kavram, temel analiz birimini oluşturur. Kategori, birbirleriyle ilişkili kavramların üst düzey bir tema altında açıklanmasıdır. Kategori veya tema elde edilen kavramlardan daha soyut ve geneldir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Veri analizine kaynaklık eden kuramsal çerçeve Çebi (2006) tarafından yapılan "Küçük Prens'te Eğitbilimsel Göstergeler" adlı çalışmada üç eğitbilimsel göstergeye dayalı olarak geliştirilmiştir. Bu tematik çerçeveye ilişkili kavramlar, sözcükler, paragraflar, resimler gibi anlam birimleri sınıflandırılarak, tema ve kategorilerin altında doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Öykünün analizinde, süre dizimsel bir yol izlenmemiştir. Bir başka deyişle, öykünün olay akışına göre kodlar ve kategoriler oluşturulmamıştır. Bunun nedeni öykünün klasik anlatılarda olduğu gibi, giriş, gelişme ve sonuç gibi bir kurgudan oluşmamasıdır. Bu nedenle, öyküde farklı bölümlerde geçen anlam birimleri gerekli alıntılar eşliğinde ilgili kategori ve tema altında yerleştirilmiştir. Bu nedenle, öyküde farklı bölümlerde geçen ve bu makalede "eğitbilimsel gösterge" olarak tanımlanan anlam birimleri gerekli alıntılar eşliğinde ilgili saptanan 4 kategori altında yerleştirilmiştir. Ayrıca bulgular ve yorum bölümünde ortaya çıkan üst temalara ilişkin açıklayıcı 16 tane önerme sunulmuştur. Bu çalışmada Çebi (2006) tarafından geliştirilen 3 tema, yazar tarafından belirlenen 4 kategori 16 önerme ortaya çıkmıştır.

Antoine de Saint Exupéry "Küçük Prens"

Araştırmanın verileri, Antoine de Saint Exupéry tarafından yazılan "Küçük Prens" adlı yapıttan elde edilmiştir. Yapıt 2007 yılında Mavibulut Yayınlarında yayımlanmıştır ve 95 sayfadan, 27 bölümden oluşmaktadır. Türkçeye Yaşar Avunç tarafından çevrilmiştir.

İnandırıcılık

Yapıt ilk olarak, yapıtı doğru anlama amacıyla okunmuştur. Ardından, ayrıntılı okuma yapılarak, kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen kodlamalardan kavram kümelerine ulaşılmıştır. Bu kavramlar yapıttın içinde geçmektedir. Örneğin; kodlamaların birikimli olarak "resim," "büyükler," "baobaplar gibi kendilerini önemli gören büyükler," "ciddi insan," "ciddi işler," "büyükler gibi konuşuyorsun!" "bu dünya fazlaca büyüklere göre bir yer," "gezegeen," "günbatım," "yolculuk," "sönmüş yanardağ," "yalnız," "iyi bitkiler," "kötü bitkiler," "dikenler ne işe yarar?" "çiçeğim," "evcil," "bağ kurmak," "koynun," "sandık," "tasma," "o çiçekten ben sorumluyum," "Küçük Prens'in önemli şeyler hakkındaki düşünceleri büyüklerin düşüncelerinden farklıydı!" "bir işin başkasına yararlı olması," "(...) diye yinedi Küçük Prens, unutmamak için!" "(...) diye anımsattı sorduğu bir soruyu bir daba hiç unutmayan Küçük Prens" gibi kavramlar, cümleler etrafında kümelenildiği belirlenmiş, bunların yapıtta geçen sıklığı, ne kadar tekrarlandığı not alınmıştır. Yapıtta birbiriyle ilişkili olan bu kavramlardan, yazar tarafından kodlamalar belirlenmiştir. Belirlenen tüm iletiler, kategoriler ve temalar yeniden gözden geçirilmiş, ilgili temaların altında alt eğitbilimsel göstergelerden alıntılara yer verilmiştir. Birbirini tekrar eden kodlamaların olmaması için bulgular üzerinde tekrar çalışılmıştır. Böylece çalışmanın inandırıcılığı güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Doğrulayıcılık

Kategoriler birbirini kapsamayacak şekilde düzenlenmiştir. Araştırmacının yapıtı tekrar okuyup gözden geçirmesiyle bulguların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı araştırmacı tarafından denetlenmiştir. Bulgular

bölümündeysen, yapıttan elde edilen kategorilerin altında metinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alt temalara ilişkin olarak doğrudan alıntılara yer verilmesinin nedeni, alt temaların açık ve anlaşılır olmasını sağlamaktır.

Bulgular ve Yorum

“Çocuğun Evrenine Girmek” (Çebi, 2006) teması altında, (1) *Çocuk benliğin sözel ve imgesel evreni* (2) *Çocuk benliğin örtük düşünme biçimi* adlı kategoriler belirlenmiştir. İlgili kategoriye uygun olarak geliştirilen soru, kategori ve önermeler aşağıda sunulmuştur.

Soru 1: Küçük Prens’in sözel ve imgesel dünyasını güçlendiren öğeler nelerdir?

Kategori 1. Çocuk Benliğin Sözel ve İmgesel Dünyasını Güçlendiren Öğeler

Çocuk benliğin (Küçük Prens) ve çocuk benliği açığa vuran onu hiçbir zaman kaybetmeyen yetişkin benliğin (öykünün anlatıcısı/Pilot) evreninde, sanatın, doğanın gidişatına yönelik sorgulamaların ve hassasiyetin önem taşıdığı görülmektedir. Küçük Prens, minik gezegenini yutacak kadar büyümeleri tehlikesine karşı “baobap sürgünlerini” düzenli temizler, “her zaman söze ilk başlayan” çiçeğiyle sohbet eder. Birbirlerinin yaşama sevinci olurlar. Küçük Prens, koyunların, savunmasız çiçekleri yemesine üzülür. Tanıştıkları andan itibaren çocuk ve yetişkinin diyaloglarının ana konusu doğadır, doğanın gidişatı diyaloglarının başlangıcını sağlar. Burada yetişkin benlik, çocuk benliğin sözel evrenine girer. Aralarındaki diyalog giderek gelişir: Küçük Prens, hassas olduğu bu konuda, “savunmasız çiçekleri, yiyen koyunlara” dikkat çekmek ister. Çocuk, bu konuda pilottan resim çizmesini ister. Bu aşamadan sonra yetişkin benlik, çocuğun imgesel evrenine girmeyi başarır. Böylece çocuk benliğe duyarlı bir yetişkin benlik, çocukla sağlıklı ve dengeli sürdürebilir bir diyalog kurar. Eserin bu açıdan özgün yönü, çocuk benliği unutmadan yaşamayı başaran bir yetişkin benliğin, çocuğun sözel ve imgesel evrenini güçlendirmesi, çocuğun sağlıklı bir yetişkin benliğe evrilmesinde olumlu rol oynamasıdır.

Ahlaksal tavrı, bilinci ve vicdanı tutarlı Küçük Prens, gezegenindeki çiçeğinin isteklerine hep duyarlı olmuş, onu dinleyip rüzgârdan sakınmıştır. Öykünün bütünlüğü açısından “gül” etik bağlamda önemlidir. Küçük Prens “dikenlerden başka savunacak bir şeyi olmayan” çiçeğinin ihtiyaçları karşısında bilinçli ve vicdanlıdır. O’nun gezegeninde kimsenin kimseye karşı üstünlük savaşı olamaz. Küçük Prens, güç savaşının insana ve doğaya vereceği zararın bilincindedir. Vicdanı, yalnızca sevdiği çiçeğine değil, yolculuk ettiği diğer gezegenlerde karşılaştığı insanlara, çiçeklere, hayvanlara da yani her durumda her yerde işler. Bu yüzden huzurlu bir çocuk benliktir. Küçük Prens, başka gezegenlere yolculuk edeceği için yola çıkacağı günün sabahında ki - bir daha geri dönüp dönmeyeceğini bilemese de - büyük bir hoşnutlukla gezegenini düzenlemiş, son baobap sürgünlerini söküp çiçeğini son kez rüzgârın tehdidinden sakınmış ve onu sulamıştır:

“Etkin durumdaki yanardağların küllerini özenle süpürdü. Bir de sönmüş yanardağı bulunuyordu. Ama hiç belli olmaz! diyerek bu yanardağı da süpürdü” (Saint-Exupéry, 2007, s. 34).

Önerme: Çocuklar, inandıkları konularda fazladan emek vermekten kaçınmazlar.

Küçük Prens, yazarın (kendisinin pilot olduğunu öğreniyoruz, öykünün anlatıcısı) ifadesiyle “pat diye damdan düşer gibi” sorular sorar. Bu sorular gelişigüzel değildir, koyunlarla çiçekler arasındaki savaşın sürmesi gibi üzerinde daha önce düşünülmüş sorulardır: O’nun gezegeninde, çiçeği, en değerlidir: “Koyun çahları yerse çiçekleri de yer, değil mi? Peki, çiçekler neden koyunlara yem olur? (s. 27). Küçük Prens, sorulara doğrudan cevap vermediğinden, öykünün anlatıcısı, Küçük Prens’in dolaylı ifadelerinden onun yaşamına ilişkin çıkarımlar yapabilir: “Benim gezegenim dediği yer neresidir?” “Koyunu nereye götürmek istemektedir?” sorularının yanıtlarını sürdürülebilir diyalogu ilerledikçe öğrenebilir, öykünün sonunda okuyucuya şöyle seslenir: “Bir gün yolunuz Afrika’ya, çöle düşerse, bir süre tam da yıldızın altında bekleyin! Eğer o sırada karşınıza bir çocuk çıkarsa, gülerse, sorularınıza yanıt vermiyorsa kim olduğunu anlayacaksınız” (s. 95).

Soru 2: Yetişkin benlik, çocuk benliğin yönlendirilmemiş (örtük) düşünme biçimine dair duyarlılığa sahip midir?

Kategori 2. Çocuk Benliğin Yönlendirilmemiş (Örtük) Düşünme Biçimi

Kendisinden bir koyun resmi isteyen Küçük Prens’in soruları, imgelerle düşünmesi, yaptığı ve inandığı bir şeyle ilgili karar verirken eleştirel düşünmesi, kesinlik, netlik arayışı eleştirel bakış açısının (Ennis, 1985) gelişmeye elverişli olduğunu göstermektedir. Pilot, kendisinden, Küçük Prens’in çizmesini istediği koyun resmini, çocuğun imgelem gücünü uyararak, “üç havalandırma delikli sandık” çizer. Çocuk, kutudaki küçücük koyunu görüp uyduğunu dile getirir. Yetişkin benlik, çocuğun yönlendirilmemiş/örtük

(simgesel) düşünme biçimini ve sözel dünyasını bu yolla desteklemiştir. Küçük Prens'in çiçekler ve koyunlar hakkındaki savaşıla ilgili yinelenen sorular sorması ve pilotun ona sandık, tasma gibi çocuğun yeni imgelerini yaratabileceği eskizler çizmesi yetişkin benlik olarak pilotun çocuk benliğe duyduğu sorumluluğu göstermektedir. Sözel ve imgesel canlılığı destekleyen ifadeler şöyledir:

"Küçük Prens, ciddi bir şey söylüyormuşcasına yineler: Lütfen... Bana bir koyun çiz!" (s. 11).

"Koyunumu aldım, sandığım da tasma mı da" (s.86).

"Gülümünden sorumluyum... Diye yineledi Küçük Prens unutmamak için" (s.74).

"Ne demek istediğini anlamamıştım ama sustum. Onu sorguya çekmemek gerektiğini öğrenmiştim" (s. 77-78).

Küçük prensin ve geldiği gezegenin gerçekte var olduğuna dair kanıtların olduğu, ancak bu kanıtların, yetişkinler tarafından kabul edilip anlaşılabilmesi için, rakamlar gibi, tekdüze bilgilerle tanımlanması gerektiği anlatılır. Pilota göre, bir çocuğun koyun çizimi istemesi, onun doğal çocuk benliğinin bir ifadesidir. Pilotun öyküde, asteroid B 612 ile ilgili ayrıntıları numara vererek anlatmasının amacı, büyüklere ayak uydurmanın gereği, büyüklerin rakamlardan hoşlanmasıdır:

Önerme: Yetişkinler, bir şeyi tanımak ve tanımlamak için rakamlar gibi tekdüze bilgilerle ilgilenirler. Yetişkin benlik, belirtik düşünme biçiminden görsel kültür bilgisini geliştirerek arınabilir.

"Bu öyküye peri masallarındaki gibi başlamak isterdim: Bir zamanlar kendisinden ancak biraz daha büyük bir gezegende oturan ve bir dosta gereksinimi olan bir Küçük Prens vardı..." (s. 20).

Önerme: Çocukların devingen, geniş ufuklu dünyaları ve güçlü bir sorgulama eğilimi vardır. Çocuk benlik, kendine özgü imgelerini üretebilir, bu nedenle güçlü bir sözel ifade becerisine sahiptir. Çocuk benliğinin imgesel ve sözel dünyası yetişkin benlik tarafından desteklenmelidir.

Uçağındaki motorun arızasıyla uğraşan pilot, (karşılaşmalarının beşinci günüdür) Küçük Prens ona durmadan sorular sorar:

"Dikenler neye yarar? Peki, sen sanyor musun ki çiçekler..."

"Hiç bir şey sanmıyorum! Laf olsun diye söyledim. Ben ciddi şeylerle uğraşıyorum şimdi!" (s. 27).

Küçük Prens'in zihni doğanın çelişkileriyle meşguldür. Tıpkı pilotun "Yaşanmış Öyküler" adlı bir kitapta "bir yabancı hayvanı yutmakta olan boa yılanı" gerçeğini, çocukken imgeleminde canlandırdığı resmin büyükler (çocuk benliği göz ardı eden yetişkin benlik) tarafından ilgi göremediği öğrenme yaşantısında olduğu gibi. Çocuk benliğini, yeri geldiğinde açığa vuran, yetişkin benlik, çocuğun bu içsel gerçekliğinin, arızalanan motor denilen "ciddi işten" çok daha önemli olduğunu kavrar, O'na ait soruları önemser.

Büyüklerin önerisiyle ressam olmaktan vazgeçen Pilotun, Çebi'nin (2006) belirttiği üzere "çizimlerindeki gizli imgeleri" bir çocuğun görmesi, çocuk benliğini kaybetmek istemeyen yetişkin benliği mutlu eder. Zaten Pilot sıradan bir yetişkin olmaktan daima sakınmıştır. Bu nedenle, yetişkinliğinde dahi "1 numaralı resmini, başyapıtını anlayabilecek birini" aramıştır. Çocuk ve yetişkin benlik arasındaki destekleyici diyalog ilerledikçe, Pilot, Küçük Prens'in "çiçeğinin tehlikede olmadığını anlatmak için" koyuna tasmayı çizer: İşlek bir sözel anlatım ve imge gücüne sahip olan Küçük Prens bu konuda yineleyen cümleleri devam eder: *"Eğer koyun çiçeği yerse bu sanki ansızın tüm yıldızların sönmeye demektir"* (s. 30). Öyküde, Küçük Prens ve pilot arasında geçen diyaloglar sürdürülebilir bir nitelik kazanır. Saint Exupéry, çocuklarla nitelikli zaman geçirilmesinin son derece önemli olduğuna öyküde böyle dikkat çekiyor.

Küçük Prens, çocuklara, baobap çakılarının çoğalmasına karşı önlem almalarını resmeden bir çizim yapması için pilotun söz vermesini ister. Pilotun çizdiği baobap resimlerini, koyun çizimlerinde olduğu gibi Küçük Prens yine gerçeğine benzetemez: *"Haksızlık etme, küçük adamım! Ben yalnızca boa yılanlarını dıştan, bir de içiyle birlikte resimlerini çizebilirim"* (s. 82). Pilot, Küçük Prens'le ayrıldıktan sonra, sonra çocukların baobap sürgünlerine dikkat etmelerini konu eden resimler yaparak ona verdiği sözü tutar. *"Hem onun unutursam, yalnızca rakamlarla ilgilenen büyüklere dönerim!"* (s. 20). Pilotun, Küçük Prens'i suluboya çizimleriyle anlatmak istemesi, hem O'nu hem de kendi çocuk benliğini unutmamak istemesidir.

"Çünkü kimse kitabımı baştan savma okusun istemem. Bu anıları kâğıda geçirene kadar az mı çektim? Arkadaşım koyununu alıp gideli altı yıl oluyor. Onu anlatmaya çalışmam unutmak istemeyişimdendir. Kaldı ki

arkadaşı olan kaç kişi var içimizde? Bir gün onu unutursam gözleri sayılardan başka şey görmeyen büyüklere dönerim.” (Saint-Exupéry, s. 23).

Pilot, Küçük Prens’i unutursa, içindeki çocuk benliğin yok olacağından endişelenmektedir.

Önerme: Büyüklükler, yetişkin benlik, ana-baba benlik kadar, çocuk benliğe de sahip oldukları ölçüde sağlıklı ve iyidirler. Yetişkin benliğin, çocuk benlikten öğrenecekleri vardır.

Yazar (pilot, öykünün anlatıcısı) altı yaşında iken “Yaşanmış Öyküler” adlı bir kitapta “bir yabancı hayvanı yutmakta olan boa yılanı” resmini gördüğünü söyleyerek öyküye başlar. Bu resimden, “boa yılanları, avlarını bütünüyle, çiğnemedi yutar, sonra kımıldayamaz duruma gelerek sindirim için altı ay boyunca uyurlar” bilgisini imgesinde canlandırdığı, başyapıt olarak nitelendirdiği “1 numaralı resmi” fili yutan boa yılanını çizer. Bu resmi, büyüklere gösterir, resim, büyükler tarafından ilgi görmez, “şapka” olarak değerlendirilir. Ardından, “büyükler anlayabilsin” diye “2 numaralı resim” olan fili yutmuş boa yılanının içini gösteren resmi çizer. “1 numaralı resim” imge gücüyle ilgiliyken, “2 numaralı resim” büyükler için açıklayıcıdır. Büyükler de 1 numaralı resmi onun gibi görebilselerdi, belki hayatının dönüm noktalarından biri olacak ve resim sanatının tüm inceliklerini ilgiyle öğrenmeye devam edebilecekti. Oysaki bir çocuğun dünyayı algılama biçimi öncelikle, çizimlerdir, onların düşlerindeki imgelerdir. Öykünün en önemli özgün yönü, Saint-Exupéry’in benzersiz bir anlatımla çocukların görsel düşünme gücüne dikkat çekmesidir.

Önerme : Çizim (resim), çocuklar için farklı şeyler ifade eder. Çocuklarda gerçek ve hayal arasında ince bir çizgi vardır.

Uçağının motorunun arızalanması sonucu, Sahra’da kum Çölü’ne iniş yapan pilotun, sekiz gün yetecek suyu kalmıştır. Çölde, gün doğumunda bir sesle uyanır: “Lütfen... Bana bir koyun çiz!” Küçük Prens, ciddi bir şey söylüyormuşcasına yineler: Lütfen... Bana bir koyun çiz!” (s. 11). Kendisinden ısrarla koyun resmi çizmesini isteyen çocuğa, daha önce hiç koyun resmi çizmediği için 1 numaralı resmini referans alır, Küçük Prens’e “boa yılanının dıştan görünüşünü” çizer: “Hayır! Bir boa yılanı ve içinde bir fil istemiyorum. Boa yılanı çok tehlikelidir, fil de çok yer kaplar. Gezegenimde her şey küçüktür. Benim bir koyuna gereksinimim var!” (s. 11).

Başka bir gezegenden gelen bu küçük konuk, pilotun altı yaşında iken, büyüklerin şapka sandıkları, fil yutmuş ama içi görünmeyen boa yılanı resmini, çizildiği gibi yorumlayabilmiştir. Büyükleri anlamamanın veya onlarla aynı olmanın bir yolunu zaten bulamayan anlatıcı, ısrarla kendisinden koyun çizmesini bekleyen çocuğa:

“Bak işte; bu sandık. İstedğin koyun bunun içinde.

- Bak hele! Uyumuş!” (s.15)

“Ve düşe daldı, uzun sürdü düşü. Sonra koyun resmini cebinden çıkararak, bu kez de hazinesinin seyrine daldı...

İyi ki o sandığı verdin bana, çünkü geceleyin onun evi olacak bu sandık...” (s. 16).

Yapıtta, pilotun/çocuk benliği unutmak istemeyen yetişkin benlik, umutlanır, büyüklerin kendisini anlamadığını düşündükten sonra Küçük Prens’e/çocuk benliğin özgünlüğüne verdiği değeri şu incelikli sözlerle ifade eder: “Oysa ben sandıkların içindeki koyunları görmeyi beceremem. Belki ben de biraz büyüklere benzeyorum” (s. 21).

Önerme: Çocukların düşünme biçimi imgeler üretir, yönlendirilmemiştir, örtüktür, önceden kestirilemez.

“Büyüklerin Dünyalarını Açığa Vurmak” (Çebi, 2006) temasına uygun olarak (3) Büyüklerin Çocukları Dinlememesi, (4) Yetişkinlerin Tekdüzeligi adlı kategoriler belirlenmiştir. İlgili kategoriye uygun olarak geliştirilen soru, kategori ve önermeler aşağıda sunulmuştur.

Soru: 3 Yetişkinler üç benlik durumunu dengeli ve uyumlu kullanabiliyor mu?

Kategori 3. Büyüklerin Çocukları Dinlememesi

Büyüklerin anlamadıkları şeyleri kolayca olumsuzlamaları Küçük Prens için kabul edilemez bir durumdur. Küçük Prens, Dünya’ya inişinin yıldönümünde, Sahra Çölü’nde Pilotla (çocukla dengeli ve sağlıklı iletişim kuran yetişkin benlik/öykünün anlatıcısı) birlikte geçirdikleri sekiz gün boyunca doğaçlama konuşurlar. Bu doğaçlamanın çıkış cümlesi, “bana bir koyun resmi çiz” (s.11) cümlesi olur. Pilotun

yaşantısında resim çizmek sevilen bir etkinliktir ancak çocukluğunda büyükler tarafından engellenmiştir. Büyüklerin, resim yapmayı bir yana bırakmayı söylemeleri, resme ilgisinin sönmesine neden olmuştur. Büyüklerin, çocukluğunda kendisine yanıt vermeye uygun olmaması, “ciddi işlerle” uğraşmasını öğütlemeleri belki de ileride sevebileceği bir meslek olacak ressamlıktan vazgeçmiştir. Kendi gözlemlerine dayalı hüküm veren büyüklere göre mutluluk; hesap, gramer ile ilgilenmek gibi “ciddi işler” sayılan daha toplumsal bir etkinliktir.

Önerme: Çocuklar, büyükler tarafından her zaman ilgiyle dinlenmeyebilir. Dahası çocuklar, dış çevre ve bu çevrede yer alan yetişkin benlik ve ebeveyn benlik baskısı altındadır.

Küçük Prens, bir yabancı kuş sürüsünün göçünden yararlanarak yolculuk ettiği gezegenlerde büyüklerin baobaplar gibi kendilerini önemli gören saçmalıklarıyla karşılaşır. Küçük Prens, bir gezegenden başka bir gezegene çıktığı yolculuğunda, kendisinden başka kimsenin yaşamadığı ilk uğradığı gezegende karşılaştığı kral ona seslenir:

“Oo! İşte bir uyruk! Diye bağırdı Küçük Prens’i görünce...”

Küçük Prens kendi kendine sordu: Beni daha önce hiç görmediğine göre nasıl tanıyabildi?

Yaklaş da seni daha yakından göreyim, dedi ona kral. Sonunda birinin kralı olmaktan göğü kabarmıştı” (s. 37).

Bir sonraki gezegenin tek sakini, kendini beğenmiş kişidir. Küçük Prens, daha sonra içmekten utandığını unutmak için içmesi gerektiğini söyleyen kişiyle, ardından, kaç tane yıldız olduğunu bilmesinin çok önemli olduğunu söyleyen iş insanıyla, başka bir gezegende her akşam bir lamba yakıp sabah söndürmesini gerektiren emirleri uygulayan bir fenerciyle karşılaşır. Daha sonra kendi gezegeni hakkında bilgisi olmayan sadece kâşiflerden öğrendiklerini kaydeden Coğrafyacıyla tanışır. Küçük Prens, kralların gözünde dünyanın çok basit ve tüm insanların birer uyruk veya tebaa olduğunu öğrenir. Coğrafyacı, geçici olduğu için çiçeklerin kaydedilmediğini söyler, Dünya’yı ziyaret etmesini önerir.

Önerme: Çocuklar yetişkinlerin çıkarıcı ve otorite ilişkilerine yabancıdır.

Kraldan, güneşe batmasını buyurmasını isteme cesareti gösteren Küçük Prens, kralın, neye hükmedip hükmedemeyeceği konusunda bocalamasına neden olur:

“Aldığı buyruğu yerine getirmeseydi suç kimde olurdu? Onda mı bende mi?

Sizde olurdu, dedi Küçük Prens dobra dobra.

Peki, benim günbatımı isteğime ne diyorsunuz diye anımsattı sorduğu bir soruyu bir daha hiç unutmayan Küçük Prens?” (2007, s. 40).

Bir diğer gezegende, milyonlarca yıldızı sayan iş insanı, Küçük Prens’in sorularından kurtuluş umudu olmadığını anlar: *“Tembel insanlara olmayacak düşler kurduran küçük parlak şeyler. Ciddi adamım ben! Düş kuracak zamanım yok! Yönetiyorum. Sayıyorum, yine sayıyorum. Güç bir iş. Ciddi bir adamım ben!” (s. 47-49).* İş insanı ciddi işleri yüzünden soru soran çocuk benliği önemsememektedir.

Önerme: Çocuk benlik ve çocukların yaptıkları büyüklerce/yetişkin benlik tarafından ciddiye alınmaz. Büyükler, çocukların düşüncelerini daima ciddiye almalıdır.

Küçük Prens, yolculuk ettiği yerlerdeki insanların konuşmalarını, yapıp ettiklerini saçma, tuhaf, söylediklerinde ısrarcı, dar görüşlü, asi, inatçı bulur. İlk gittiği gezegende karşılaştığı “kral,” uyruğunun, boyun eğmesini beklerken, ikinci gezegende, “kendini beğenmiş” yalnızca övgüler duymayı, üçüncü gezegendeyse, Küçük Prens, utancını unutmak için içen “ayyaşın” çaresizliğiyle karşılaşır. Dördüncü gezegende yıldızlara sahip olduğunu söyleyen “işkolik bir iş insanı” yaşamaktadır. Çalışmasına, bir keresinde gürültü çıkaran bir Mayıs böceği, ikincisinde, romatizması, üçüncüsündeyse Küçük Prens yüzünden ara verdiğini söyleyen iş insanı: *“Bir düşünce ilk kez senin aklına gelse, buluş belgeni alırsın: O düşünce de senin olur. Yıldızlara sahibim, çünkü benden önce kimse onlara sahip olmayı düşünmedi” (s. 43).* Küçük Prens’e göre birine yararlı olmak ve değer vermek önemlidir:

“Benim bir çiçeğim var, onu her gün sularım. Üç de yanardağım var, onları her hafta süpürürüm. Sönmüş olanı da süpürürüm, ne olur ne olmaz diye! Bu işler, sahip olduğum yanardağlara ve çiçeğime yararlıdır. Ama senin yıldızlara bir yararın yok!” (s. 49).

Önerme: Büyükler övgüler, sayılar ve para gibi materyal şeylerden hoşlanırlar. Oysa çocukların yalın imgeleri, büyüklerin materyal istekleri vardır. Çocukların ahlaki ben merkezli değil, evrenseldir.

Beşinci gezegende gördüğü fenerci başkalarına yararlı olmaya çalışan biridir, bu nedenle diğer gezegenlerdeki gibi saçma değildir. Coğrafyacının gitmesini önerdiği yedinci gezegen Dünyaya ilk inişinde çölde yılanla, ardından, evcil olmadığı için kendisiyle oynamayı red etmek zorunda kalan tilkiyle karşılaşır, Tilkiden, bağ kurma duygusunun anlamını öğrenir. Tilki, bağ kurarsa, o zaman benzersiz ve birbirleri için bir neşe kaynağı olacaklarını söyler. Kavramı yeni öğrense de bu duygu ona yabancı değildir, bağ kurmayı gülüyle olan ilişkisine benzetir. Çünkü insanlar bağ kurabildikleri şeyleri tanır.

Önerme: Çocuklar, kendisi için olduğu kadar başkaları için de yararlı işler yapanlara sevgi ve saygı duyar. Çocuklar, bu nedenle çıkar gütmekten güçlü bir bağ duygusu inşa ederek dostluklar kurabilir.

Küçük Prens'in ilk gittiği gezegende, her şeye hükmettiğini söyleyen kral, yanından ayrılmasını istemediği için O'na Adalet bakanı olabileceğini söyler: *"Hımm! Dedi kral, gezegenimde yaşayan yaşlı sıçanı yargulayabilirsin. Ara sıra ona ölüm cezası verebilirsin. Böylece yaşamı, senin adaletine bağlı olacaktır"* (s.42).

Öyküde iyilik ve kötülüğün yetişkin dünyasının kalıpları olduğu görülmektedir. Küçük Prens, yapılan bir işin yararlı olması gerektiğine inanır. İnsanlar, yaptıkları işin başkalarına da yararlı olmasını sağlamalıdır. Küçük Prens'in, Dünyadaki dostu olan Tilki ona der ki:

"İnsanlar artık hiçbir şeyi tanımaya vakit ayırmıyorlar. Hazır şeyleri satın alıyorlar. Dost satan tacir olmadığı için, insanların dostu olmuyor hiç." (Saint-Exupéry, 2007, s. 69).

Önerme: Çocuklar yaptırımlar konusunda büyüklere göre daha adildir.

Soru: 4 Yetişkin benlik çocuk benliğin özzerk gelişimine duyarlı mıdır?

Kategori 4. Yetişkinlerin Tekdüzelığı

Fareden başka tebası olmayan buna karşın evrensel bir kral olduğunu söyleyen kralın gezegeninden sonra, Küçük Prens'in, ikinci gittiği gezegende yaşayan kendini beğenmiş, insanları tekdüze bir ritüelle selamlar durur. Yalnızca övgüleri duymayı isteyen bu yetişkin benlik, Küçük Prens'in sorduğu soruları, duymaz, tam tersi, hep kendisi O'na soru sorar:

"Gerçekten bana çok mu hayransın?"

- Hayran olmak ne demek?

Kırma beni, yine de hayran ol sen!

- *Sana hayranım dedi, Küçük Prens, peki bu senin için neden böylesine önemli olabiliyor ki? Ve Küçük Prens çekip gitti"* (s.44).

Yıldızlara sahip olduğunu iddia eden dördüncü gezegende yaşayan iş insanına, Küçük Prens yıldızlarla ne yaptığını sorar:

"Yıldızlara mı sahiptin?"

Ama ben daha önce bir kral gördüm ki...

Krallar sahip olmazlar, egemen olurlar, bu ikisi çok farklı şey!" (s.48)

Altıncı gezegende gördüğü coğrafyacı, uzaklardan geldiğini söyleyen Küçük Prens'e, bir kâşif gibi geldiği gezegenini anlatmasını istemiştir. Küçük Prens, çiçeğin geçici bir şey olduğunu öğrenir:

"Çiçekleri not etmeyiz dedi, coğrafyacı.

Peki, neden? Çiçek, en güzel şey gezegenimde!

Çünkü çiçekler geçicidir." (s. 57).

Küçük Prens, kendisini savunmak için dört dikeninden başka bir şeyi olmayan çiçeğini yapayalnız bıraktığına içerler. Coğrafyacı sonsuzluğu keşfetmesi için gitmesini önerdiği Dünyada bir gül bahçesine rastlar. Sevgili gülünün iddia ettiği gibi evrendeki tek gül olmadığını öğrenir.

Önerme: Hayran olmak, sahip olmak, egemen olmak yetişkinlerin kavramlarıdır. Tekdüze alışkanlıklara sahip yetişkin benlik, çocuk benliğe duyarlı değildir.

Küçük Prens, tren yollarını ayırmaktan sorumlu makasçıyla dost olur. Üç farklı makas üzerinden hareket eden üç trenin biri gitmekte, biri gelmekteyken, yolcuları bölük bölük ayıran makasçıya, trendeki yolcuların neyi izlediğini sorar:

“Kimseyi izledikleri yok, dedi makasçı. İçinde uyuyorlardır ya da esniyorlardır. Yalnızca çocuklar burunlarını cama yapıştırmıştı” (s. 75).

Önerme: Çocuklar, çelişkileri kolay fark eder. Çocuk benlik asla yok olmaz, yeri geldiğinde dışa vurulmalıdır.

“Sevginin Emek Olduğunu Vurgulamak” (Çebi, 2006) adlı temaya dayalı olarak soru ve önermeler yorumlanarak aşağıda sunulmuştur.

Soru 5: Çocuğun evrenine özgü olarak çocuk benlik açısından sevgi nedir? Sevgi nasıl yaşanır?

Küçük Prens’in gezegeninde nereden geldiğini bilmediği bir tohumdan filizlenmiş gizemli bir çiçek vardır. Nazlıdır; rüzgârdan ürker, alçak gönüllü değildir; kendiyile hep övünmesi Küçük Prens’i tedirgin eder. Bu çiçek duygusal olarak da kaprislidir. Fanusundan çıkarılmak istese de, rüzgâr ve hayvanları kendisine daha önce tehdit olarak gördüğünü bildiğinden Küçük Prens onu hep sakınır. Küçük Prens gezegeninden ayrılacağı sabah, çiçeğini güvenilir bir yere bırakıp onunla vedalaşır, çiçeği ondan özür dileyip onun mutlu olmasını ister, kırılğan çiçek, sevmeyi minnetle karşılar. Gururlu çiçek, O’na ağladığını belli etmek istemez, yaşamına onusuz devam etmeye alışmaya çabalar. Bu çiçek açısından itibarlı bir davranıştır. Artık Küçük Prens onun tüm gereksinimlerini karşılayacak bir araç değildir. Çiçek yapıtın bütünlüğü açısından çok önemlidir. Küçük Prens’in başka gezegenlerde yolculuğa çıkmasına neden olan çiçeğin gururlu doğasıdır. Küçük Prens’in gezegenler arası yolculuğunda, içsel sükûneti, büyüklerin sevgi temelli olmayan uğraşları, nesnelere bağımlılığı, övgülere açlığı, kendinden utanma gibi çocuk benliği yok olmuş durumları hep çiçeğini özlediğini fark etmesine, sevmenin ve sevilmenin emeğe dayalı karşılıklı bir bağıllık olduğunu kavramasına neden olmuştur. Metinde çocuklar için sevginin yalın bir duygu olduğu şöyle ifade edilmektedir: *“O küçük küçük bilelerin ardındaki sevgisini görmeliydim. Çiçekler öyle değişik ki! Ama ben onu sevmeyi bilemeyecek kadar küçüktüm!” (2007, s. 34).*

Küçük Prens, ünü büyük gezegen Dünya’da kendine arkadaş ararken kayaların arasında kalarak oradan seslenir:

“Kimsiniz? Diye sordu Küçük Prens.

Kimsiniz... Kimsiniz... Kimsiniz! Diye yanıt verdi yankı.

Dostum olun, yalnızım! Dedi Küçük Prens.

Gezegnimde bir çiçeğim vardı: Her zaman o söze başlardı” (s. 64).

Yankılanan ses, belki de insanların, seslenince hemen yanıt veremeyen bir yönüne işaret etmektedir. Küçük Prens, pilotun kollarında uyurken, Pilot, Küçük Prens ve çiçeği hakkında şunları dile getirir:

“Bu uyanan Küçük Prens’in beni en çok heyecanlandıran yanı, çiçeğine bağıllığıdır. Uyurken bile bir lamba alevi gibi içinde ışıldayan bir gül görüntüsü. Lambaları iyi korumak gerekir, ufak bir esinti söndürebilir onları” (s. 79).

Küçük Prens’in ve çiçeğinin tutumu, sevginin bir etkinlik ve ruhsal güç olduğunu göstermektedir. Uğradığı tüm gezegenlerdeki büyükler, kendilerinin sevilmesini istediği kadar başka kimi ya da neyi Küçük Prens’in çiçeğini sevdiği gibi sevebilmektedir?

Önerme: Çocuklar için sevgi yalındır, sevgi bir etkinliktir, çocukların sevgisi, kapsayıcı, kucaklayıcı ve derindir.

Küçük Prens, Dünya’da tanıştığı tilkiden, evcilleşmenin, bağ kurmak anlamına geldiğini öğrenir. Tilkiye “ne yapmalıyım?” diye sorar:

“Çok sabırlı olmalısın, diye yanıt verdi tilki. Sözelimi, öğleden sonra saat dörtte geleceksen, ben saat üçte mutlu olmaya başlarım. Oysa sen herhangi bir saatte gelersen, yüreğimi gelişin için hazırlayamam... Bunun için gelenekler gerekiyor... Nedir gelenek?” diye sordu Küçük Prens” (s.70).

Küçük Prens'in, sevgi temelinde bağ kurduğu tilki, O'na tam da bu noktada önemli sır vermiştir: Tilki, Küçük Prens'e bağ kurduğu her şeyden sorumlu olduğunu hatırlatmış, çiçeğini bu kadar önemli kılan şeyin, ona ayırdığı zaman olduğunu söylemiştir. Tilkiye göre bağ kurmak, dostluk, gelenek insanların unuttukları şeylerdir. Küçük Prens, tilkiyle bağı yoluyla kendi etkinliğiyle sevgiyi yaratma duygusunu öğrenmiştir. Bir şeye emek vermeyi, sevmeyi ve sevmeyi düşündüğü, sevgisinin olgunlaştığı bir aşamadır.

Önerme: Çocuklar, verdikleri sözün arkasında dururlar. Çocuklar, sevgi için emek gerektiğini bilirler, bağ kurmak onlar için değerlidir.

Sonuç ve Tartışma

Öyküde, “büyükleri anlamının veya onlarla aynı olmanın bir yolunu bulamayan” anlatıcı, çocuk benliğin kendine özgü sözel ve imgesel gücünün var olduğunu, büyüklerin, çocuk benliği unuttukça sıradanlaşacağını, bu nedenle çocuk benlikle uyumlu, dengeli diyalog kurmaya daima özen göstermesini dile getirmektedir. Çebi'ye göre (2006) çocuğun evrenine özgü düşünme biçimi, yönlendirilmemiş düşünmedir. Arnheim'e göre (2021) düşünme imgeleri gerektirir, imgeler de düşünce içerir. Öyküde, çocuğun çiziminde fil yutmuş boa yılanı olduğu gibi betimlenmez², fakat belirsiz bir fil, şişmanlayan boa yılanının içinde bir “kaide düzeyinde soyutlanır.” Çocuk, filin, oval içinde kalmasına izin verir. Boa yılanı, çevrelediği başka bir şeye (yuttuğu fil) zemin olarak hizmet eder. Çocuk boa yılanına, soyut olarak destek sağlayan eğik bir “kaide çizgisi” koyar. Çocuğun ifadesi, doğrudan deneyimin gerektirdiği konuyu betimleyen fil yutan boa yılanı gibi görsel kavramlardan oluşmaktadır. Saint Exupéry, çocuk benliğin, imgesel özgünlüğüne verdiği değeri “*Oysa ben sandıkların içindeki koyunları görmeyi beceremem. Belki ben de biraz büyüklerle benziyorum*” (s. 21) sözleriyle ifade eder. Saint Exupéry, öyküde çocuğun yetişkinden farklı sözel ve görsel düşünme biçimine bu şekilde dikkat çekerek okuyucularına bu konuda büyük bir farkındalık kazandırır.

Saint Exupéry, günümüz evrensel gerçekliği açısından ise öyküde okurlara şunları iletmektedir: Çevre; yetişkin benlik, ebeveyn benlik, çocukla sınırlı bir diyalog kurup çocuğun hayal kurmasına engelleyici bir tutum sergilediğinde çocuk benlik sağlıklı ve dengeli gelişemez. Öyküde, çocuk, yetişkin tarafından bu engellemeye maruz kalmaz ise çocuk ve yetişkin arasında duygu düşünce paylaşımı olacağı, ancak böyle bir paylaşım olduğunda çocuk benliğin asıl gelişiminin de mümkün olacağı belirtilmektedir. Öyküde, büyüklerin, çocuk benliğin evrenine duyarlı olmadıkları ve bunun çocuk benlik açısından düş kırıklığı olduğu belirtilmektedir. Düş kırıklığı, deneyim yolu ile oluşturulan varsayımların desteklenmemesi, doğrulanmamasıdır (Direk, 2016). Çocukların bireysel özgürlüklerinin savunucusu, hümanist eğitimci Neill (2000) küçük bir çocuk için gerçeklik ile düşlemin iç içe olduğunu söylemektedir. Çocukluk düşüncesinin oluşması, ancak ve ancak yetişkinlerin dünyasında bir değişim olmasının sonucudur. Çocuk, giderek artan bir saygı öznesi oldukça, çocukluğun özel dünyası doğasıyla özdeşleşir (Postman, 1999). Dolayısıyla, yetişkin benlik olarak duyarlı bir anne baba ve öğretmen, çocukların düşlemlerini hiçbir zaman bozmamalıdır. Matthews (2000) çocukların sorularının meraktan çok daha fazlasını içerdiğini vurgulayarak bu soruları anlamayan ya da duymayan öğretmen ve ebeveynlerin çocuklarla diyalog kurma şansını kaybettiğini belirtmektedir. Alanyazındaki bu bilgilere paralel olarak, öyküde, çocuk benliğini kaybetmeyen bir yetişkin benliğin çocukla sürdürülebilir bir diyalog kurduğu görülmektedir. Öyküde, çocukların evreninde (Çebi, 2006) nasıl imgesel düşündüklerine ilişkin örnekler verilmektedir: Küçük Prens, üç delikli sandığı; pilot, fil yutmuş boa yılanını; bilge Tilki, “her zaman söze ilk başlayan” gülüne harcanan emek ve zamanı yani görünen şeylerin içindeki saklı imgeleri, yani gerçek değerini hissetmektedir. Buna “yürekle görebilmek” denilmektedir. Çocuk benliği unutan yetişkin benliğin bu yeteneği körelir, yürekle değil, gözlerle yüzeysel görür. Bu nedenle ne kendini ne başkalarını tanıyabilir. Ne de bunu isteyebilir.

Küçük Prens'in ahlakı, insanlığın yaptıkları işlerde “acil” olan (çocuk benliği önemsemeyen yetişkin benliğin önceliği) ile “önemli” olan (çocuk benliğin önceliği) arasındaki tutum, hangi önemli işlerde bir rol üstlenip üstlenilmediğini, zaman harcanan etkinliklerin başkası için de yararına olup olmadığının sorgulanmasını sağlamaktadır. Direk (2016) burada önemli bir etik değer ortaya çıktığını, insanların, yaptıkları kadar yapmadıklarından da sorumlu olduğunu belirtir.

Arnheim'e göre (1969) “görsel düşünme bilişsel bir eylemdir; görme, algılama ve düşünme eylemlerinin tümü bağdaştırılır ve aynı düzlemde gerçekleşir.” Arnheim'in bu tezi, düşünmenin görme ile aynı anda ve birlikte oluştuğunu ifade eder. Görsel yoldan algılama işleyişini bilişsel bir faaliyet olarak

² Resimle ilgili bu betimleme ve kullanılan kaide çizgisi terimi, Rahmi Ögdül çevirisiyle Rudolf Arnheim'in “Görsel Düşünme” adlı kitabında Çocukların Çizimlerinde Düşünme (s. 284) adlı bölümden yararlanılarak yapılmıştır.

yorumlayan yazar, algılamak ile düşünmek kavramlarını “algılama yoluyla düşünmek (thinking through perceiving)” adını verdiği yeni bir kavramın çatısı altında buluşturmaktadır (akt.; Tümtürk, 2016). Dolayısıyla çocuk, sıradan bir resim çizmemiştir; çocukken bir eylemin doğasını fark etmiş, sanata ilgi duyan bir yaşam görüşüne sahip olmuş, düş gücünü açığa vurmanın mücadelesine yetişkinlerin de katılmasını istemiştir. Ne yazık ki yetişkinlerin buna yorumu, çocuğun çabasını, tanıdık bir nesneye benzetmekten öteye gidememiştir. İşte bu nedenledir ki çocuk benlik unutulmamalıdır. Çocuk benliğe özgü yönlendirilmemiş düşünme gibi sözel ve imgesel evreninin farkında olunmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti tarihimizin resim alanında ilk ürünlerini veren sanatçı Kaya Özsegin’e göre (2008) görülebilen resim, sözel ifadeden daha fazla betim (tasvir) ögesi içerir, sanatta bu tür düşünme yaygındır. Çocuk benliğinin öyküdeki temsili Küçük Prens’in, yetişkinlerin hayal gücünden yoksun olduğunu, çocukken öğrendiğini belirten pilotun, 1 numaralı resmi çizildiği gibi yorumlaması, aralarında dengeli ve sağlıklı sürdürülebilir diyalogun gelişmesini sağlamıştır. May’ a göre (2006) yaratıcılık, bilinci yoğunlaşmış insanın kendi dünyasıyla karşılaşmasıdır. Çebi (2006) de bu tanımları destekler nitelikte oldukça örtük durumda bulunan, görünmeyen o gizil filin yıllarca sonra ilk kez bir çocuk tarafından kendi imgeleminde yarattığı düş dünyasına dayalı olarak yorumlandığını belirtir.

Öyküdeki ikinci bulgu, çocuk benlik, büyüklerin dünyalarını açığa vurmaktadır (Çebi, 2006). Büyüklerin dünyalarının açmazları vardır. Çünkü büyükler, algılarının, düşüncelerinin ya da davranışının psikolojik veya kültürel koşullanmalarına tutucu bir tarzda bağlı kalarak içlerindeki çocuk benliği göz ardı eder. Çebi’ye göre (2006) yetişkinlerin düşünme biçimi, çocuktan farklı olarak belirtiktir/yönlendirilmiş düşünmedir. Belirtik düşünen yetişkin benlikler, benliğin üç denge durumunu koruyamadığı, çocuğun benlik özerkliğine duyarlı olmadıkları görülmektedir. Öyküyle ilişkilendirilebilecek, yönetmenliğini *Theodoros Angelopoulos*’un üstlendiği, 1998 yapımı “*Sonsuzluk ve Bir Gün*” adlı sinema filminde bir yazarın, kendi dilini bilmeyen göçmen çocuk ile yaşadıkları sürgün hayatlarıdaki anlam arayışına odaklanır. Yazar çocuk benliğini unuttuğu günlerin farkındalığıyla çocukla geçireceği bir günde kelimelerin sonsuzluğunu anlatmaya çalışır. Öyküde tartışılan benliğin üç durumunun dengeli kullanılmasına film örnek teşkil eder. Küçük Prens, pilotun çocukluğundaki benliğidir. Büyüklere benzemek istemeyen Pilot, ciddi oldukları için onların çocuk benliği yok saydıklarını düşünür. Öğretmeni Sokrates’in gençlerle yani çocuk benlikle sürdürülebilir diyaloguna doğrudan tanıklık ederek diyalogları yazıya döken üç parçalı ruh öğretisini savunan Platon’a göre de insanların azında, bilgi ve akıl yanı; çoğunda ise öfkelenen, coşan ve kazanç peşinde koşan yan egemendir. Bu nedenle başlıca üç çeşit insan vardır: Bilgisever, ünsever ve parasever insan (Devlet:581c). Öyküde, yetişkin dünyasının açmazlarına çocuk benlik tanık olmaktadır. İnsanın yeryüzüne egemen olma ve beğenilme arzusu, kendine dönük yaşayışı günümüz evrensel gerçekliğinde de halen var olan bu yetişkin benliklere bir ayna benlik şeklinde gösterilmiştir.

Pilot, Küçük Prens’i unutursa, içindeki çocuk benliğinin yok olacağından endişelenmektedir. Altı yaşından beri bir boa yılanını içiyle birlikte ve dıştan gösteren iki resimden başka bir resim yapmadığını söyleyen, büyüklere benzemek istemeyen, onları ciddi oldukları için çocuk benliği yok saydıklarını düşünen pilot, yaşamı boyunca öyküsünü anlatacak bir dost aramıştır. Pilotun, çölün ortasındaiken, başlangıçta anlam veremediği, Küçük Prens’in kendisinden koyun çizmeyi istemesi, okuyucularına, yaşamın kaynağı olan her şeye özen göstermek ve özen göstermeyi de ihmal edilmemesini önermektedir.

Her bir gezegende farklı uğraşları olup tek ortak özellikleri yalnızlık olan yetişkinlerin yaşam biçimlerindeki tema, dostluk yoluyla yenilen yalnızlıktır (Zeytinoglu, 1979). Öyküde, Küçük Prens’in yılanla karşılaşması ve evcilleştirmek için verdiği sözü yerine getirerek tilkiyle gelişen dostluğu insanın hem özsaygısını hem de başkalarına saygısını yüceltmıştır. Direk (2016) Küçük Prens adlı öykünün, çocuk öykülerindeki alışılmış kalıpların tuzağına düşmediğini, öyküde tilki ve yılanın kötü olarak betimlenmediğini, Küçük Prens’in karşılaştığı yılanın bir kimsenin insanlar arasında da yalnız olabileceğini hatırlattığını ifade etmektedir. Yazar, bu durumun düşünsel ve duygusal iletişim kuramamak, bu açıdan kendine elverişli bir ortam bulamamak anlamına geldiğini sözlerine eklemektedir.

Kendi gözlemlerine dayalı hüküm veren büyüklere göre mutluluk; ciddi işler sayılan toplumsal bir etkinliktir. Eagleton (2015) insanın kendiyile özdeş olmama halinin, kederlenmek için haklı bir sebep olduğunu söyler. Bir deneyimi veya etkinliği düş gücünde betimleme çabası karşısında büyüklerin duyarsızlığıyla karşılaşan çocuk, büyük insanlara ayak uydurmaya çalışır. Direk (2016) Küçük Prens’te, ayak uyduranın ve uydurulanın kimliklerinin alışılmadık biçimde ters çevrildiğini belirtmektedir. Çocuğun büyüklerde eksik gördüğü şeyler vardır, bunlar genellikle çocukların büyüdükçe yetişkinlerin uyguladığı eğitim yüzünden yitirdikleri bir şeylerdir. Gördükleri şeylerin nedenlerinden çok ne olduğunu anlamaya çalışan çocuklar, çıkarsız bir öğrenme merakı güderler. Küçük Prens eşyalara düşkün, tüketim arzusu

içerisinde, nesnenin egemenliğine bağımlı bir çocuk değil özüne ulaşmak isteyen bilge kişiliği giderek güçlenen çocuk benliktir.

Küçük Prens'e göre pilot/yetişkin benlik bir bilge masalcısına benzer bir güce sahiptir. Onunla yaşadığı konuşma deneyimi bir taraftan dilin biçimlendirici gücünü de kavramasını sağlamaktadır. Sanders (2016) psikodilbilimcilerin, kişinin temel algılama biçimini veren şeyin konuşma olduğunu eklemektedir. Çebi (2006) tin-çözümlemecilerin (psycho-analysts) *yönlendirilmiş* ya da *belirtik düşünme* ve *yönlendirilmemiş* ya da *örtük (austistic) düşünme* olmak üzere düşünmenin birbirinden farklı iki temel biçimini ayırt ettiklerini belirtmektedir. Yönlendirilmiş düşünme; biçimlidir, söz gelimi, düşünenin aklında bulunan bir amacı izler. Örtük düşünme ise bilinçaltı ile ilgilidir, gerçekliğe uyarlı değildir, kendine imgelemde bir düş dünyası yaratır, doğrular kurgulamaz, isteklerin doyumuna eğilimlidir. Dolayısıyla çocukların örtük, yetişkinlerin, belirtik düşünme biçimlerine eğilimli olduğu söylenebilir. Çocuk, ancak onun imgelem gücünün uyarıldığı ve çocuğun diyaloga katılımının sağlandığı ölçüde sözel canlılığı ve imgesel düşünmeyi yaşayabilir.

Öyküdeki son bulguya göre çocuk benlik, sevginin emek olduğuna inanır. Tilkinin sevgi üzerine bilgece sözlerinden sonra, Küçük Prens, milyonlarca gül olduğunu öğrense dahi özlediği gülü eşsiz çiçek olma özelliğini yitirmemiştir. Çocuk benlik, yeryüzünde yaşayan insanların baobaplardan sakınmak gibi duyarlılıkları olmazsa yani sorumluluk hissetmezlerse gezegenlerin tehdit altında olduğuna dikkat çeker. Öykü, etik bağlamda sorumluluğa dikkat çeker. Ciddi bir uyarıdır bu. Tilkinin, sevgi, emek ve sorumluluk üzerine bilge sözleri, Küçük Prens'in çiçeğini takdir etmesini sağlamıştır. Fromm (1995) sevginin yalnızca bir insana bağlılıktan öte bir tutum ve bütünüyle dünyaya bağlılığı gösteren bir kişilik yapısı olduğunu belirtir. Kişi yalnızca bir tek insanı seviyor, başka her şeye karşı ilgisiz kalıyorsa, sevgi değil, yaygınlaştırılmış bencilliktir. Küçük Prens'in çiçeğinin gururlu doğası, gezegeninden ayrılmasına neden olsa da gezegenine geri dönme arzusunu harekete geçiren gülüne olan sevgisidir. Bu nedenle çiçek, yapıtın bütünlüğü açısından önemlidir.

Çocuk benlik, iyiliğin değerini bilme, sevgi sorumluluk gibi uygar tavırlara sahiptir. Küçük Prens'in başta çiçeği olmak üzere diğer insanlarla, hayvanlarla olan ilişkisinde uygar tavır görülmektedir. "Uyurken bile bir lamba alevi gibi içinde ışıldayan bir gül görüntüsü. Lambaları iyi korumak gerekir, ufak bir esinti söndürebilir onları" (s. 79). Antoine de Saint Exupéry tarafından 1943 yılında yazılan, günümüzde de öğretisi geçerli evrensel nitelikteki "Küçük Prens" adlı yapıt, gökyüzündeki yıldızların parlaması gibi her bir çocuğun, dolayısıyla çocuk benliğinin parlak bir yıldız olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Etik Beyan

"Küçük Prens Adlı Yapıtta Çocuk Benlik ve Sözellik" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma doküman incelemesine dayalı olarak yapıldığından etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Not

Bu makale 19-21 Ekim 2017 tarihinde Ankara, TOBB ETÜ'de düzenlenen Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu'nda (EYFOR) sunulan sözlü bildirin genişletilmiş ve düzeltilmiş halidir.

Kaynaklar

- Akkoyun, Füsün. "Transaksiyonel Analiz ve Yetişkin Olmak". *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 28/1 (1995), 1-11. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000343
- Arnheim, R. (2021). *Görsel Düşünme*. (Çev. R. Ögdül). İstanbul: Metis.
- Berger, J. (2017). *Görme Biçimleri*. (Çev. R. Ögdül) İstanbul: Metis Kitap.
- Çebi, A. (2006). Küçük Prens'te Eğitimsel Göstergeler. II. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Ankara. S. 219-224.
- Direk, N. (2016). *Küçük Prens Üzerine Düşünmek*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Doğan, S. (2016). Küçük Prens Kitabının Yorumbilimsel ve Eğitim Sosyolojisi Açısından Analizi. *Turkish Studies Languages, Literatures and History of Turkishbor Turic*, 11, (9), 305-324.
- Eaglaton, T. (2015). *İyimser Olmayan Umut*. (Çev. Ayhan, E.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ennis, R. H. (1985). A logical basis for measuring critical thinking skills. *Educational Leadership*, 43 (2), 44-48
- Eric, B. (2001). *Hayat Denen Oyun*. (Çev.Sargut, S.) İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

- Exupéry, S. De A. (2007). *Küçük Prenis*. (Çev. Avunç, Y). İstanbul: Mavibulut Yayınları
- Freire, Paulo. *Yüreğin Pedagojisi*. (Çev. Ö. Orhangazi). Ankara: Ütopya Yayınları, 2014.
- Fromm, E. (1995). *Sevme Sanatı*. (Çev. Salman, Y). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Fromm, E. (1990). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. (Çev. Salman, Y ve N. İçten). İstanbul: Payel Yayınevi.
- Güney, S. Y. (2003). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımına ilişkin bir durum çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Güney, S. Y. (2019). *İlkokul 4. sınıf fen bilimleri dersinde öykü temelli öğrenme yaklaşımının akademik başarı, öğrenmenin kalıcılığı ve derse ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Haynes, F. (2014). *Eğitimde Etik*. (Çev. Akbaş, K,S.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Jakson, D.P. (2013). *Gülgamış Destanı*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Koç, M. (2005). Din Psikolojisi Araştırmalarında Empatinin Ampirik Bilgi Bakımından Değeri Üzerine Kuramsal Açıdan Metodolojik Bir Bakış Denemesi. *EKEV Akademi Dergisi* 9, (22), 49-66.
- Mathews, G. (2000). *Çocukluk Felsefesi*. İstanbul: Gendaş Kültür Yayıncılık.
- Mauray, L. (2008). *Piaget ve Çocuk. Piaget et l'enfant*. (Çev. N. Sarıca). Ankara: De ki Yayınları.
- Mumcu, Y. (2018). Küçük Prenis'te Anlatsallık ve Anlatsallığı Sağlayan Dönüşümler. *Söylem Filoloji Dergisi*, 3 (2) 111-121
- Neill, A.S. (2000). *Bir Eğitim Mucizesi: Summerhill Okulu* (Çev. N. Şarman) İstanbul: Payel Yayınevi.
- Neydim, N. (2006). Küçük Prenis Çevirilerindeki Çevirmen Kararları. *Çeviribilim*, 99-110.
- Özsezgin, K. (2008). *Görsel Düşünmenin Boyutları*. Cumhuriyet Kitap Eki.
- Öztürk, M. O. (2006). Çocukta Özerk Benlik ve Özgürlük Duygusunun Gelişimi. . II. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. S. 21-24.
- Palmer, S. (2017). *Zehirlenen Çocukluk. Modern Dünyanın Çocuklar Üzerindeki Zararlı Etkileri*. (Çev. Ö. Çağlar Aksoy). 6. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Philips, A. (2000). *Kreşteki Yabani*. (Çev. Arıkan, Ö). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Piaget, J. (2017). *Çocukta Dil ve Düşünme*. (Çev. S. E. Siyavuşgil Günümüz Türkçesi Yusuf Turan Günaydın) Ankara: Palme Yayıncılık.
- Platon (2006). *Devlet*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*. (Çev. K. İnal). Ankara: İmge Kitabevi
- Rollo, May. (2016). *Yaratma Cesareti*. (Çev ve Sunuş. A. Oysal). 3. Basım. İstanbul: Metis.
- Russel, B. (2017). *Mutlu Olma Sanatı*. (Çev. Y. Sağlamtürk). 6. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Sarıca, N. (2020). Gerçek ve Hayalin Sınırlarında ki Roman: “ Küçük Prenis” ve “ Genç Prensin Dönüşü”, *KARE Özel Sayı BAKEA*, 66-79.
- Sanders, B. (2016). *Öküzüm A'sı. Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. (Çev. Ş. Tahir) 4. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tümtürk, O. (2016). Kalem ile düşünmek: Yaratıcı ve düşünsel bir tasarım yöntemi olarak görsel düşünme. *Türkiye Şehircilik Kongresi (8th Urbanism Congress of UCTEA Chamber of City Planners)*, Ankara, Turkey.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, E. Ö. (2007). *Öyküleştirme Yönteminin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı Ülkemizin Kaynakları Ünitesindeki Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Zeytinoğlu, S. (1979). Küçük Prenis Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12, (1), 39-47.

İnternet Kaynakları

- <https://lithub.com/what-can-we-learn-from-the-life-of-the-little-prince/> 20 Haziran 2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.widewalls.ch/magazine/antoine-de-saint-exupery-little-prince> 23 Haziran 2019 tarihinde erişilmiştir.
- <https://www.britannica.com/topic/The-Little-Prince/Analysis-and-reception> 23 Haziran 2019 tarihinde erişilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Written by Antoine de Saint Exupéry in 1943, The Little Prince draws attention to the importance of a sustainable dialogue between the child self and the adult self. The story dwells on the fact that the ability of the child and the adult to listen to each other with respect is a power that forms the basis of human relations. The story assumes that those who can see the hidden value in the essence of the visible with their heart can recognise themselves and others. While articulating this assumption in a critical and truly magnanimous style, the child and the adult self assume the role of the subject. The verbal and imaginary universe of the child self (The Little Prince) is supported by the adult self (the narrator/pilot) as a positive representation of the adult self. Readers are presented with satirical observations by the Little Prince and the narrator of the story about adults who pursue only their own interests. At the beginning of the story,

the pilot introduces himself as someone who learnt as a child that adults lack imagination. The Little Prince encounters adult selves leading monotonous lives on other planets.

Story-based learning has a scientific function in terms of containing information that students can share with the society (Jonassen & Hernandez-Serrano, 2002; as cited in Yiğit, 2007). SBL uses the power of stories as a meaningful carrier of educational content. A story is a meaning giver. In this sense, it is an indispensable feature for the curriculum and students' motivation (Letschert, 2006; cited in Güney, 2019). This study made use of the scientific function of stories in terms of learning. The researcher worked on the following questions in a planned and long time term to focus on the scientific function of the story. "What is the subject of the story?" "What is the original aspect of the story?" "Why is the story a cult/classical work?" "What does the story tell about today's universal reality?" "What does the story say in the ethical context?" "What does the story say in the ethical context? In the light of these questions, sub-categories and scientific propositions were developed based on the three themes identified by Çebi (2006) in his study titled "Educational Indicators in The Little Prince". The inferences made or propositions developed by the author in this article as a requirement of SBL are predictive, explanatory, generalising, descriptive statements that include literature terms such as child self, parent self, adult self, visual thinking. Since the SBL method is an option recommended by the Bologna Course Management System by the author of this article, it is used as a teaching method in courses with pre-service teachers. SBL is observed to be useful for pre-service teachers in terms of supporting their professional use of field-specific terminology, developing course content in accordance with the constructivist learning approach, improving themselves on strategies for motivating primary school students to the lesson and attracting attention while organising the educational situations of classroom teachers, developing the power of correct judgement, moving away from prejudices and increasing their awareness as an adult self that is sensitive to the child self and establishes a balanced and healthy communication with it. In this respect, this article is important in terms of contributing to the general culture and professional knowledge competences of prospective teachers.

The aim of this study is to analyse the perspective of the child self on life through the verbal and imaginary universe in the story "The Little Prince". The study is based on "case study" which is one of the qualitative research designs. Since the research was conducted by analysing the story book, "document analysis", one of the qualitative research methods, was used. Here, the story "The Little Prince" was analysed by creating an analysis scale based on the concepts of "child self" and "child's imaginary and verbal universe". "Concerning "The Little Prince", three pedagogical indicators were analysed in the study titled "Pedagogical Indicators in The Little Prince" conducted by Çebi (2006). These are respectively "Entering the Child's Universe," "Revealing the Worlds of Adults" and "Emphasising that Love is Labour." While creating the analysing scale by adhering to the three themes determined by Çebi (2006), the following questions were asked for the relevant theme. For the theme of "Entering the Child's Universe"; (1) What are the elements that strengthen the verbal and imaginary world of The Little Prince? (2) Does the adult self have sensitivity to the undirected (implicit) way of thinking of the child self? For the theme of "Revealing the Worlds of Adults", the question (1) Can adults use three self-states, namely child self, parent self and adult self, in a balanced and harmonious way? Finally, for the theme of "Emphasising that Love is Labour", (1) what is love in terms of child self? How does the child experience love? As a result, the study concluded that the open-minded and caring child self can reach a healthy adult self and wisdom only when the verbal and imaginative universe of meaning is supported by the adult self.